

חומר לבחינת הביבליוגרפיה לתלמידי התואר השני בלשון העברית במסלול העיוני במתכונת החדשה

דברי הסבר: יש לבחור נושא אחד בלבד משני הנושאים (לשון המקרא או לשון חז"ל) וללמוד את הביבליוגרפיה בעניינו.

במבחן תוכלו להשיב על שאלון אחד בלבד – או לשון המקרא או לשון חכמים.
בשאלון הבחינה תהיה לכם אפשרות בחירה של שאלה אחת שלא תידרשו להשיב עליה, אך יש חובה ללמוד את כל המאמרים. הבחירה היא רק בין שני השאלונים ובין השאלות במבחן.

נושא א – לשון המקרא

זאב בן-חיים, "מסורת השומרונים וזיקתה למסורת הלשון של מגילות ים המלח וללשון חז"ל", לשוננו כב (תשי"ח), עמ' 223–245

חיים כהן, "חוק היבדלות הנחציים באכדית (חוק גירס) ומקומו בלקסיקוגרפיה המקראית", בתוך: פרקים בעברית לתקופותיה: אסופת זיכרון לשובנה בהט בעריכת משה בראשר (אסופות ומבואות בלשון, ב), ירושלים תשנ"ז, עמ' 29–45

אלישע קימרון, "הצעה חדשה לפירוש צורות העתיד בעברית הקדומה", לשוננו סא (תשנ"ח), עמ' 31–43

Hornkohl, Aaron D. *Ancient Hebrew Periodization and the Language of the Book of Jeremiah: The Case for a Sixth-Century*. (Studies in Semitic languages and linguistics, 74). Leiden 2013:

- Chapter 3.8. נבוכדנאצר (with nun) versus נבוכדראצר (with resh) 'Nebuchadnezzar', pp. 99–103
- Chapter 4.5. 3mpl: הֵם and הֵנָּה 'they', pp. 129–134
- Chapter 4.6. 3mpl: וְהֵם - and וְהֵנָּה - 'their', pp. 135–142
- Chapter 7.1. The Propositions עִם and אֶת 'with', pp. 187–192

Qimron, Elisha. "The Third Personal Masculine Plural Pronoun and Pronominal Suffix in Early Hebrew", in: *Hebrew in the Second Temple Period: The Hebrew of the Dead Sea Scrolls and of Other Contemporary Sources* ed. Steven E. Fassberg, Moshe Bar-Asher and Ruth A. Clements (Studies on the Texts of the Desert of Judah; Vol. 108). Leiden 2013, pp. 181–188.

Hendel, Ronald, and Jan Joosten. *How Old Is the Hebrew Bible? A Linguistic, Textual, and Historical Study*. Yale University Press, 2018:

- Chapter 5. Inscriptions and Preexilic Hebrew Literature, pp. 60–72
- Chapter 6. Transitional Biblical Hebrew, pp. 73–84
- Chapter 7. Pseudoclassicism: Late Biblical Hebrew and Qumran Hebrew, pp. 85–97

Hornkohl, Aaron D. *The Historical Depth of the Tiberian Reading Tradition of Biblical*

Hebrew. Cambridge Semitic Languages and Cultures 17. Cambridge, UK: Open Book Publishers, 2023, <https://doi.org/10.11647/OBP.0310>:

- Chapter 16. Wayyiqṭol, pp. 373–384
- Chapter 17. 1st-person Wayyiqṭol, pp. 385–440

דוגמות לנושאים מרכזיים שכדאי לתת עליהם את הדעת בקריאת המאמרים:

- היחס בין הממצא האפיגרפי ללשון המקרא
 - מאפיינים של לשון תקופת המעבר בין העברית הקלאסית לעברית המקראית המאוחרת
 - מאפיינים של הלשון העברית המאוחרת
 - שינויים במערכת הזמנים בעברית המקראית המאוחרת
 - תרומת מגילות קומראן ומסורת שומרון להבנת לשון המקרא
 - הזיקה בין מסורת קומראן ומסורת שומרון
 - הכינוי הפרוד והכינוי השלישי לגוף שלישי רבים – ההתפתחויות מהעברית הקדומה ועד העברית של קומראן והמחלוקת כיצד לפרש את הממצא בלשון המקרא
 - תרומת פריטי לשון לזיהוי חלקים שונים זה מזה בספר אחד (כגון: נבוכדנאצר, את/עם)
- דגש: תנו דעתכם על עניינים שבמחלוקת בין החוקרים לגבי הסוגיות הלשוניות שבחומר הביבליוגרפי.**

נושא ב – לשון חז"ל

1) דקדוק לשון חז"ל

משה בר-אשר, "מערכת הבניינים בלשון התנאים", בתוך: מחקרים בלשון חכמים, כרך ב, ירושלים תשס"ט, עמ' 3–25.

שמעון שרביט, "מערכת 'הזמנים' בלשון המשנה", בתוך: פרקי מחקר בלשון חכמים, ירושלים תשס"ח, עמ' 235–249.

חיים א' כהן, "השימוש בכינוי המושא הדבוק בלשון המשנה", לשוננו מז (תשמ"ג), עמ' 208–231.

שמעון שרביט, "המספר המונה בלשון חכמים - התרופפות ההתאם במין", בתוך: פרקי מחקר בלשון חכמים, ירושלים תשס"ח, עמ' 222–234.

Gabriel Birnbaum, "Studies in Determination in Mishnaic Hebrew," *Scripta Hierosolymitana* 37 (1998), pp. 107–128.

2) דיאלקטים בלשון חז"ל וחקר כתבי היד

יחזקאל קוטשר, "לשונן של האיגרות העבריות והארמיות של בר כוסבה ובני דורו (מאמר שני: האיגרות העבריות)", לשוננו כו (תשכ"ב), עמ' 7–23.

יוחנן ברויאר, "על הלשון העברית של האמוראים בתלמוד הבבלי", מחקרים בלשון ב-ג (תשמ"ז), עמ' 127–153.

יוחנן ברויאר, "שינויים מילוניים במהלך תקופת חז"ל", לשוננו סט (תשס"ז), עמ' 227–241.

גבריאל בירנבאום, "לשון המשנה על פי גניזת קהיר", בתוך: מ' בר-אשר (עורך), פרקים בעברית לתקופותיה: אסופת זיכרון לשושנה בהט, ירושלים תשנ"ז, עמ' 89–98.

3) שאלת טיבה ומוצאה של לשון חז"ל

Eduard Yechezkel Kutscher, *A History of the Hebrew Language*, Leiden 1982:

- Chapter 6 / A. Spoken and Literary Mishnaic Hebrew, pp. 115-117.
- Chapter 6 / B. B. The Problem of Mishnaic Hebrew, pp. 117-120.

Edward M. Cook, "On Some Supposed Archaisms in Mishnaic Hebrew," *Maarav* 22 (2018), pp. 11-20.

Aaron Koller, "The Social and Geographic Origins of Mishnaic Hebrew," in: E.A. Bar-Asher Siegal and A.J. Koller (Eds.), *Studies in Mishnaic Hebrew and Related Fields Proceedings of the Yale Symposium on Mishnaic Hebrew, May 2014*, Jerusalem and New Haven 2017, pp. 149-173.

דוגמות לנושאים מרכזיים שכדאי לתת עליהם את הדעת בקריאת המאמרים:

- מאפיינים דקדוקיים של לשון חז"ל המבדילים אותה מלשון המקרא, כגון בנייני פועל מיוחדים ושימושי "הזמנים"
- תרומת האפיגרפיה לחקר העברית של חז"ל, לצד ההבדלים המתגלים בינה לבין לשון חז"ל הספרותית
- הבדלים בין לשון תנאים ללשון האמוראים ובין לשון חכמים בארץ ישראל ללשון חכמים בבבל
- הפער בין לשון חכמים כפי שהיא מצטיירת מן הדפוסים לבין התמונה המתגלה בקטעי הגניזה ובכתבי היד בכלל
- מחלוקות בין חוקרים בעבר ובהווה בשאלות עקרוניות על מוצאה של לשון חז"ל ועל היותה מדוברת, והראיות שהובאו לשיטה זו או אחרת